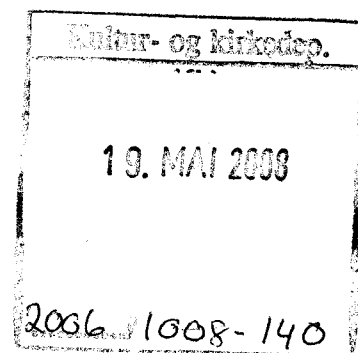

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.: 200601430-13/HSK/008

Dato: 14.05.2008

RATIFIKASJON AV UNESCOs KONVENSJON OM VERN AV DEN IMMATERIELLE KULTURARVEN - HØRINGSUTTALELSE FRA UNIVERSITETET I TROMSØ

Vi viser til brev av 25.3.2008 hvor departementet inviterer til høring vedrørende oppfølging av UNESCOs konvensjon om immateriell kulturarv. I uttalelsen fra Universitetet i Tromsø er forhold knyttet til den samiske immaterielle kulturarven vektlagt.

Generelle kommentarer om registrering og implementering

Konvensjonens formål er å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk. I henhold til artikkel 12 skal staten lage register over sin immaterielle kulturarv. Staten skal hvert fjerde år gi en rapport om status for den immaterielle kulturarven på bakgrunn av dette statlige registeret.

Universitetet har en viktig oppgave i å frambringe mer kunnskap om immateriell kulturarv. En rekke av universitetets fagmiljø kan sies å ha dette som en av sine hovedoppgaver. Vi vil imidlertid presisere at universitetets oppgave både er å frambringe kunnskap om kulturarv, men også å fremme og verne kulturarven gjennom samlinger og museumsvirksomhet. For en forskningsinstitusjon kan det være problematisk å ha som erklært mål å konservere sosiale skikker og tradisjoner. Universitetenes rolle i forhold til implementering av konvensjonen bør derfor avgrenses slik at det ikke legges kulturkonservative føringer på forskningen.

Forutsetningen for å lage et register over norsk kulturarv, er at det finnes tilgjengelig kunnskap om kulturarven. En måte å sikre god tilgang på kunnskap om immateriell kultur vil være å gi gode rammevilkår for kulturforskning nasjonalt gjennom bevilgninger til forskningsinstitusjoner og relevante programmer i Norges forskningsråd. Det vil imidlertid være en stor utfordring å systematisere og rapportere denne forskningen på en måte som gjør det mulig å opprette et register.

Universitetet har en rekke *studietilbud* som indirekte bidrar til å forvalte immateriell kulturarv. Dette gjelder for eksempel studietilbud som kombinerer opplæring i språk og kultur innenfor samisk og kvensk. Dersom myndighetene ønsker å opprettholde samisk og kvensk språk/kultur, bør støtte til opprettholdelse av studier på universitetsnivå inngå som en naturlig del av en slik satsning. Dagens finansieringssystem i universitets- og høyskolesektoren tar i liten grad høyde for denne typen politiske målsetninger. De små språk- og kulturfagene er under sterkt press, og risikerer å bli systematisk nedprioritert dersom ikke rammebetingelsene endres.

UNIVERSITETSDIREKTØREN

Forsknings- og studieavdelinga

Universitetet i Tromsø, No-9037 Tromsø, tlf 77 64 40 00, e-post postmottak@uit.no, http://uit.no
seksjonsleder Hege Skarsfjord, tlf 77 64 49 62, faks 77 64 49 00, e-post hege.skarsfjord@adm.uit.no

Eksempler på prosjekter og kulturytringer

Universitetets *Senter for samiske studier* er involvert i flere forskningsprosjekt om utøvende immateriell kulturarv. I det følgende nevnes de to mest sentrale. Gjennom forskningsprosjektet *Fjord ecosystems- Sami communities: Local ecological knowledge and socio-ecological history* er målet å dokumentere og analysere lokal/tradisjonell kunnskap om økologisk endring og sosio-økologisk historie i sjøsamiske fjordområder. Ett av prosjektets delmål er å etablere et nettverkssamarbeid mellom lokale samiske institusjoner. Immaterielle kulturminner knyttet til sjøen dreier seg blant annet om fiskeméer, stedsnavn og fortellinger/sagn, i tillegg til tradisjonell kunnskap som nevnt ovenfor. Neste fase vil utvides til å innbefatte fjorder som *kulturlandskap*. Blant annet utforskes tilnærminger til og innholdet i begrepet kulturlandskap i forhold til fjordområder, og det drøftes hvordan dette skal forstås i en sjøsamisk kultursammenheng. Hva slags konsekvenser for forvaltning av sjøsamiske kulturlandskap vil en utvidet forståelse av begrepet innebære, og hvordan kan ny kunnskap om sjøsamiske kulturlandskap brukes og formidles? Dessuten utvides fokus og innhold ved at en spesifikk *samiskspråklig del* samt dokumentasjon, forskning og formidling ved hjelp av *film* inkluderes.

Videre er *Senter for samiske studier* involvert i utøvelse av immateriell kulturarv gjennom det store forskningsprosjektet *Home, Hearth, and Household in the Circumpolar North* – et 3-årig internasjonalt forskningsprosjekt om hjem, ildsted og husholdning i nordområdene. Prosjektet inngår som ett av 7 prosjekter i European Science Foundation BOREAS program (ESF EUROCORE), og har bred internasjonal forankring med delprosjekter lokalisert til Canada, USA, Finland, Sverige og Norge. Prosjektet setter søkelys på organisering av hushold, boliger og boplasser blant nordlige urfolk. Hovedmålsetningen er å avdekke og forstå de prosesser og fenomen som har bidratt til å forme, vedlikeholde og endre disse grunnleggende kulturelle uttrykkene. Tidsrammen omfatter både nyere tid og prosesser i et langt forhistorisk og historisk perspektiv. En viktig del av prosjektet er å integrere ulike faglige perspektiv med lokal kunnskap knyttet til konstruksjon og bruk av mobile boliger, i første rekke det koniske teltet. Denne boligformen har både en svært omfattende geografisk utbredelse og stor tidsdybde i det sirkumpolare området, og er fortsatt aktivt i bruk av nordlige urfolk. På tross av dette er det gjort få undersøkelser av både de sosiale relasjoner som boligen inngår i, og den handverksmessige kunnskap som er nedfelt i den. Som en viktig del av den norske forpliktelsen i prosjektet arrangerer senteret en internasjonal konferanse i oktober 2008 om mobil arkitektur. I tilknytning til konferansen arrangeres en utstilling og demonstrasjon av nordlige telt med deltagere fra urfolk i Canada, Sibir og Sápmi.

Samiske regionale - og lokale kultursentra

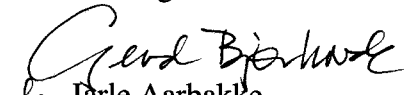
Mange institusjoner på flere nivå ivaretar på ulikt vis kunnskap knyttet til (samisk) immateriell kulturarv. I denne sammenheng spiller de samiske regionale og lokale kultursentraene en viktig rolle. Det vises til at perspektivet i UNESCO-konvensjonen om immateriell kulturarv er rettet mot kunnskap i å utføre/framføre kulturarv, ikke kunnskap *om*. De samiske sentrenes nærhet til den kulturarven de skal verne gjør dem nettopp i stand til å *utføre* denne oppgaven og dermed styrke fortsatt *bruk* av immaterielle kulturminner, samtidig som "eierskapet" til kulturytringene forankres lokalt og dermed sikres legitimitet. Gjennom en slik forankring vil ikke minst kulturarven gjøres til gjenstand for revitalisering slik som tilfellet er for samisk terminologiarbeid og mer generelt samisk språkarbeid. Betydningen av et slikt revitaliseringsarbeid må på det sterkeste understrekes. Samiske kultur- og språksentra må derfor settes i stand til å ivareta oppgaver knyttet til vern av kulturarven ved blant annet å kunne registrere praksiser, kunnskap, stedsnavn, gjenstander, muntlige tradisjoner og uttrykk og tradisjonelt håndverk. Denne type dokumentasjonsarbeid har i samisk sammenheng stor

betydning, og kan med samiske stedsnavn som eksempel, illustreres som følger:

”I samiske bosetningsområder har landskapene en minoritetspolitisk dimensjon. Skal kjennetegn på samisk fortid og nåtid synliggjøres eller glemmes? Og hvem bestemmer? Et eksempel på minne-glemsel-dimensjonens aktualitet i disse områdene, er handteringa av samiske stedsnavn. I mange områder er det samiske språket, og andre kjennetegn på samisk tilstedeværelse, forsvunnet eller i ferd med å forsvinne. Stedene framstår som norske, eller fornorskede. Mange samiske stednavn er imidlertid fortsatt i muntlig bruk, og utgjør på sett og vis de tydeligste samiske kulturminnene i slike områder. Disse kulturminnene er imidlertid ikke synlige slik for eksempel en gammetuft er, og de er heller ikke synliggjorte i offentlige sammenhenger.” (Andersen, Svanhild i Diedut 1/2002: 17, 18, Samiske landskap og Agenda 21: kultur, næring, miljøvern og demokrati)

Etter hvert som samiske kultur- og språksentra har blitt etablert i mange samiske områder, vil disse kunne spille en særlig viktig rolle når det gjelder å bidra til utøving og framføring av samisk immateriell kulturarv. Disse sentrene må derfor settes i stand til å ivareta og praktisere denne type vern. Det er imidlertid ingen motsetning mellom en slik satsning og en samordning av innsats for immateriell kulturarv. Universitetet vil imidlertid påpeke at det ikke er tilstrekkelig å utarbeide sentrale oversikter over kulturytringer all den tid behovet for innsamling og vern ”ute i felten” er svært omfattende.

Vennlig hilsen

for Jarle Aarbakke
rektor

Lasse Lønnum
universitetsdirektør